

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΑΡΑΓΕ ΤΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ;

ή τι είναι το κράτος και η σημασία του να είμαστε κυνικοί αυτόνομοι

Έχετε αναρωτηθεί ποτέ πώς προκύπτουν οι διάφορες κινητοποιήσεις για το περιβάλλον και τα αιτήματά τους; Η ταπεινή μας αντικρατική συνέλευση αποφάσισε να έρθει αντιμέτωπη με το ερώτημα αυτό με φόντο την «ενεργειακή κρίση». Μια σειρά από πολιτικές του ελληνικού κράτους, οι οποίες έχουν ως πρόφαση το περιβάλλον, μα στην πραγματικότητα σχετίζονται με τα γεωπολιτικά και ενεργειακά συμφέροντα του, ήταν η πρώτη αφορμή για να κοιτάξουμε με καχυποψία τις πράσινες ευαισθησίες του κράτους μας¹. Όμως τι γίνεται όταν οι κραυγές αγωνίας για τη φύση δεν προέρχονται (τουλάχιστον ορατά) από το κράτος;

Γύρω μας συναντάμε κάθε τόσο διάφορες περιβαλλοντικές κινητοποιήσεις. Με την πρώτη ματιά, το δίκαιο των αιτημάτων τους μοιάζει αυτονόητο· παρουσιάζονται σαν προβλήματα που αντιμετωπίζουν ολόκληρες οι κοινωνίες μας σαν σύνολο - όλοι μαζί ενάντια στο «κοινό κακό» (π.χ. ατμοσφαιρική ρύπανση). Εμπνευσμένοι από τέτοιου είδους κινητοποιήσεις, κάποιοι ριζοσπάστες ισχυρίζονται πως πλάι στην υλική μας υποτίμηση από το κεφάλαιο, συμβαίνει και η «οικολογική» μας υποτίμηση. Εμπνευσμένοι από τέτοιου είδους ριζοσπάστες, πολλοί άνθρωποι κάνουν ανακύκλωση, αποφεύγουν την κατανάλωση πλαστικού, κάνουν γενικά ό,τι περνάει απ' το χέρι τους για το «κοινό καλό».

Εμείς, βέβαια, που συνηθίζουμε να ψάχνουμε ποιο λάκκο έχει η φάβα, έχουμε υπόψη μας πολλά κουσούρια που αποκτάς όταν συμμετέχεις σε τέτοιου είδους «κινήματα», παρότι αυτά δεν είναι - ομολογουμένως - καθόλου προφανή. Έτσι, λοιπόν, αποφασίσαμε να πούμε πέντε πράγματα πιο αναλυτικά για το θέμα, και να μην μείνουμε στην ειρωνία και τους υπαινιγμούς απέναντι στο θιάσο των ευαισθητοποιημένων πολιτών που ακούει στο όνομα «οικολόγοι». Στο τέλος αυτού του κειμένου, ελπίζουμε να έχουμε εξηγήσει γιατί αυτός ο τρόπος σκέψης (η οικολογία, το κοινό καλό, κλπ.) είναι ένδειξη πως κάποιος έχει χάσει τη δυνατότητα να σκέφτεται και να δρα αυτόνομα, πως τρέχει πίσω από εξελίξεις που δημιουργεί το κράτος και καταλήγει, εν τέλει, να λέει ό,τι λέει και το κράτος. Ελπίζουμε, δηλαδή, να καταλάβετε ότι το αυτοκόλλητο που λέει «Παράγουμε περισσότερους οικολόγους απ' όσους μπορούμε να ανακυκλώσουμε», το οποίο τυπώσαμε πρόσφατα, είναι λιγότερο τρόμπα και περισσότερο συγκροτημένη άποψη.

Η επιστημονική προέλευση των οικολογικών αναλύσεων

Υπήρχε από πάντα η έννοια «περιβάλλον»; Αν όχι, ποιος και πότε την κατασκεύασε; Ποιος διερωτήθηκε πρώτος αν υπάρχει κάποια «περιβαλλοντική κρίση» και έδωσε θετική απάντηση στο ερώτημα;

Φυσικά, ο μόνος αρμόδιος να κάνει όλα τα παραπάνω θα ήταν κάποιοι ειδικοί επιστήμονες! Η γλώσσα της «περιβαλλοντικής κρίσης» ήταν ένα προϊόν των πανεπιστημίων και των υπουργείων των κρατών της Δύσης, και κυρίως των ΗΠΑ². Όμως, αυτή η γλώσσα παρέμεινε περιθωριακή για

αρκετές δεκαετίες, όπως και οι ευαισθησίες που την συνοδεύουν, μέχρι την έλευση της πετρελαϊκής κρίσης της δεκαετίας του '70³. Τότε φάνηκε εξαιρετικά χρήσιμη στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική των δυτικών κρατών και άρχισε να κατακλύζει το δημόσιο λόγο - από τις τηλεοράσεις μέχρι τις διαδηλώσεις.

Τι έκανε, λοιπόν, τότε αυτή η συνεργασία επιστημόνων - γεωπολιτικών αναλυτών - υπουργών; Έφτιαξε μια αφήγηση - πως ο πλανήτης κινδυνεύει από την ανθρώπινη τεχνολογική δραστηριότητα - η οποία υποκρίνεται πως δεν είναι πολιτική, αλλά αντικειμενική· υποκρίνεται πως δεν προκύπτει από απόψεις, προτιμήσεις, συμφέροντα κλπ., αλλά από την επιστημονική τεκμηριωμένη γνώση. Συνεπώς, είναι μια αφήγηση στην οποία δεν χωράει αμφισβήτηση! Αυτή η αδιαμφισβήτητη αφήγηση καθιστά αναγκαίες κάποιες κρατικές πολιτικές, οι οποίες - μαντέψτε! - επίσης δεν χωρούν αμφισβήτηση⁴. Αυτό είναι το πρώτο συμπέρασμα που πρέπει να κρατήσουμε.

Το δεύτερο είναι πως σε καμία περίπτωση οι επιστήμονες δεν είναι μια διεθνής κοινότητα! Όσο και να κόπτονται για το αντίθετο, η οργάνωση της εργασίας τους, η μισθοδοσία τους, ακόμα και η πιθανή λογοκρισία τους υπάγονται στην δραστηριότητα συγκεκριμένων εθνικών κρατών. Σκεφτείτε απλά το παράδειγμα του covid: οι ειδικοί κάθε χώρας ισχυριζόταν πως έχουν τα αποτελεσματικότερα εμβόλια και τα αποτελεσματικότερα μέτρα ενάντια στην διάδοση του ιού. Αν δεν συμφωνεί η «διεθνής κοινότητα» για την αντιμετώπιση ενός και μόνο ιού το 2020, λέτε να μπορούσε να συμφωνήσει για κάτι τόσο σύνθετο όσο η «κλιματική αλλαγή» το 1970; Εν ολίγοις, στα 70's δεν βγήκε γενικά κι αόριστα η «διεθνής επιστημονική κοινότητα» να μιλήσει για την «περιβαλλοντική κρίση». Αντιθέτως, αυτό το έκαναν οι επιστήμονες συγκεκριμένων χωρών, που είχαν τους λόγους για να το κάνουν.

Τα δυτικά κράτη ήταν αντιμέτωπα με τα νέα δεδομένα που έφερε η πετρελαϊκή κρίση στο πρόβλημα του ενεργειακού εφοδιασμού τους. Πλάι στο «ενεργειακό», είχε ξεσπάσει και ένας σκληρός εμπορικός πόλεμος, που όμοιο του είχαν να δουν από το μεσοπόλεμο. Έτσι, η αφήγηση περί «περιβαλλοντικής κρίσης» συνοδευόταν από διάφορα μέτρα που δεν είχαν καμία σχέση με το νέφος και την υπερθέρμανση του πλανήτη· είχαν σχέση με τα σχέδια ενεργειακής ασφάλειας των κρατών, με δασμούς σε ξένα εμπορεύματα, με επιχορηγήσεις προστασίας στα ντόπια εμπορεύματα, με έλεγχο της κατανάλωσης του πληθυσμού κ.ο.κ.. Κάπως έτσι, η γλώσσα της «περιβαλλοντικής κρίσης» έγινε η επίσημη κρατική γλώσσα κάτω από την οποία κρύφτηκε η καπιταλιστική κρίση της εποχής και οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της.

ρείτε να βρείτε στο: Περιβάλλον: Μια ύπουλη έννοια για όλες τις χρήσεις (μέρος Β') - Το «περιβάλλον» τότε που άρχισε να υπάρχει (1960-1970), περιοδικό Antifa, τ. 74, Μάρτιος 2021.

3. Για το τι περίπου ήταν η πετρελαϊκή κρίση των 70's, δες το σχετικό sidebar. Για το πως αντιμετωπίστηκε από τις ΗΠΑ και την ΕΟΚ, για την σχέση της με τις πολιτικές μείωσης της κατανάλωσης, και το πως κρύφτηκαν όλα αυτά πίσω από την «προστασία του περιβάλλοντος», δες το κείμενο «Ο Mad Max στην ευρωπαϊκή ήπειρο» που αναφέρεται στην υποσημείωση 1.

4. Βέβαια, το να κρύβεται η πολιτική πίσω από την «αντικειμενικότητα» της επιστήμης δεν ήταν ακριβώς καινοτομία. Είχε εφαρμοστεί στο παρελθόν από τα κράτη με πολλές μορφές, π.χ. ευγονική.

1. Βλ. Ο Mad Max στην ευρωπαϊκή ήπειρο - Πως φτάσαμε στην αύξηση των τιμών της ενέργειας, περιοδικό Selanik, τ. 1, Δεκέμβριος 2022. Το κείμενο αυτό περιγράφει την ευρωπαϊκή στρατηγική ενεργειακής ασφάλειας και την ελληνική της εκδοχή, η οποία είναι η βασική αιτία πίσω από τις πολιτικές «προστασίας του περιβάλλοντος».

2. Μια πολύ καλή εξιστόρηση των κρατικών αφηγήσεων για το περιβάλλον, μπο-

Η πετρελαϊκή κρίση των 70's.

Το 1971, οι ΗΠΑ αποχωρούν από το σύστημα σταθερών νομισματικών ισοτιμιών Bretton Woods. Αυτή η κίνηση αποτελεί ένα από τα καθοριστικότερα γεγονότα του 20ου αιώνα. Όλο το σύστημα διεθνών σχέσεων που είχε σχηματιστεί μετά τον πόλεμο, αναδιατάχθηκε ταχύτατα. Το δολάριο υποτιμήθηκε, κάνοντας ελκυστικές τις αμερικανικές εξαγωγές. Οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες ζημιώθηκαν, καθώς το πετρέλαιο τιμολογείται σε δολάρια και ξεκίνησαν να αυξάνουν τις τιμές.

Το 1973, με αφορμή τον αραβο-ισραηλινό πόλεμο του Γιομ Κιπούρ, ο Οργανισμός των Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ) επιβάλλει εμπάργκο πώλησης πετρελαίου σε μια σειρά δυτικών κρατών που υποστήριζαν το Ισραήλ. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση της τιμής του πετρελαίου διεθνώς, συνεπώς και ένα πληθωριστικό σοκ για τις χώρες που το εισάγουν. Αρκετά κράτη αναγκάστηκαν να πάρουν μέτρα περιορισμού της κατανάλωσης ενέργειας (π.χ. δελτίο καυσίμων, απαγόρευση μετακινήσεων, κ.α.). Αυτά, ακριβώς, τα κράτη έφεραν στην επιφάνεια εκείνη την εποχή θέματα όπως «κλιματική αλλαγή», «νέφος», κ.α..

Η αριστερή και κρατική προέλευση των οικολογικών οργανώσεων

Φυσικά, η κρίση των δυτικών κρατών των 70's είχε και κοινωνική προέλευση. Μια σειρά από εργατικές αρνήσεις κλόνιζαν τα θεμέλια λειτουργίας του καπιταλιστικού κόσμου: οι απεργίες και η απειθαρχία στα εργοστάσια, οι εξεγέρσεις των μαύρων, η γυναικεία εξέγερση ενάντια στην οικιακή εργασία κ.ο.κ.. Έτσι, η νέα κρατική γλώσσα είχε και έναν ακόμη στόχο: την διαμεσολάβηση και τον έλεγχο αυτών των αρνήσεων. Γιατί πριν καταλήξει κάποιος να λέει ό,τι λέει και το κράτος, πρέπει πρώτα να έχει υιοθετήσει τη γλώσσα του.

Η γλώσσα της «περιβαλλοντικής κρίσης» πήγαινε πακέτο με ένα know-how για το πώς πρέπει να κινηθούν τα οικολογικά κινήματα. Το εκάστοτε πρόβλημα, είτε μιλάμε για πράγματα ορατά με την άμεση εμπειρία (π.χ. την μόλυνση ενός ποταμού) είτε αόρατα (π.χ. φαινόμενο του θερμοκηπίου), θα υποδειχθεί από τους ειδικούς. Το πρόβλημα είναι οικουμενικό, άρα μπορούμε να ενωθούμε όλοι μαζί εναντίον του, χωρίς ταξικές μνησικακίες. Οι λύσεις στο πρόβλημα υποδεικνύονται επίσης από τον ειδικό, και τυχαίνει να βολεύουν και την διπλωματία του κράτους μας.

Ο μηχανισμός που ανέλαβε να μετατρέψει την οικολογική ιδεολογία σε «κίνημα», ήταν τα αριστερά (και ακροαριστερά) κόμματα. Μετά τον Β'ΠΠ, σχεδόν όλα τα κομμουνιστικά κόμματα στη Δύση ακολούθησαν πολιτική ενσωμάτωσης στην κρατική εξουσία. Έτσι, όταν έσκασε μύτη η νέα ιδεολογία της «περιβαλλοντικής κρίσης», τα αριστερά κόμματα είχαν κάθε λόγο να την υιοθετήσουν και να την διακινήσουν σαν να μην υπάρχει αύριο, σαν υπεύθυνες πατριωτικές δυνάμεις. Και αυτό έκαναν.

Ας δούμε το ελληνικό παράδειγμα. Στα τέλη των '70s, με μια μικρή καθυστέρηση που σχετίζεται με την χούντα των συνταγματαρχών, έρχεται και στη χώρα μας ο αέρας των νέων κοινωνικών κινήματων. Τα εργοστάσια είναι αντιμέτωπα με σκληρές απεργίες και τα πανεπιστήμια βρίσκονται διαρκώς υπό κατάληψη. Πέρα όμως από αυτούς τους χώρους, στους οποίους η παραδοσιακή αριστερά (ΚΚΕ και ΚΚΕ εσωτερικού) είχε μεγάλη εμπειρία και δύναμη, εμφανίστηκαν στη δημόσια σφαίρα προλεταριακές φιγούρες της «νεολαίας» οι οποίες ήταν αναμενόμενο να μην τα πάνε πολύ καλά με τους σταλινικούς⁵. Φεμινίστριες, ομοφυλόφιλοι, φρικιά, χίπηδες, οπαδοί, όλοι και όλες τους κομμάτια του «κοινωνικού εργάτη»⁶. Οι φιγούρες αυτές, μαζί με διάφορους απογοητευμένους από τα αριστερά κόμματα, αποτέλεσαν το έμπυχο δυναμικό της άκρας αριστεράς στην Ελλάδα των 70's - 80's.

Νέες φιγούρες αναδύονται, άρα και νέες μορφές διαμεσολάβησης θα αναλάβουν να τις διαχειριστούν. Πλάι στις πολιτικές οργανώσεις της άκρας αριστεράς⁷, σχηματίζεται η Οικολογική Κίνηση σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις. Η Οικολογική Κίνηση, που πρωτοστάτησε σε μια σειρά από «περιβαλλοντικούς αγώνες» της εποχής (π.χ. αντι-πυρηνικές διαδηλώσεις), υπήρξε ένας μηχανισμός πολιτικής επικοινωνίας της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ με το πιο ζωντανό κομμάτι της ελληνικής νεολαίας, τόσο ζωντανό που οι άκρες του έφταναν μέχρι τις ένοπλες οργανώσεις. Οι αγώνες αυτοί περιείχαν, μεταξύ άλλων, τη σύμπραξη των αριστερών οργανώσεων με ντόπια επιχειρηματικά συμφέροντα (βλ. ξενοδόχοι, ιδιοκτήτες ακινήτων, κλπ.) εναντίον άλλων επιχειρηματικών συμφερόντων (π.χ. βιομήχανοι).

Από τα μέσα των 80's κι έπειτα, ο χώρος αυτός εξελίχθηκε στο λεγόμενο «εναλλακτικό κίνημα». Οι ηγετικές φιγούρες των Οικολογικών Κινήσεων και της άκρας αριστεράς ίδρυσαν τις πρώτες περιβαλλοντικές ΜΚΟ⁸,

5. Βλ. Το «πρόβλημα-νεολαία» μέσα κι έξω από την ΚΝΕ, 1968-1989, περιοδικό 151, τ. 24, Χειμώνας - Άνοιξη 2022. Το κείμενο αυτό περιγράφει το πως τα αριστερά κόμματα προσπάθησαν να ελέγξουν την απειθαρχία νεολαία της μεταπολίτευσης.

6. Η ιδέα πως η καπιταλιστική κοινωνία έχει γίνει στο σύνολο της ένας χώρος αξιοποίησης, πως από τις βιομηχανίες μέχρι το νοικοκυριό είναι ένα «κοινωνικό εργοστάσιο», είναι μια ιδέα που έχουμε πάρει από την ιταλική αυτονομία των 70's. Για περισσότερα, βλ. Negri, A., (2008), Από τον εργάτη μάζα στον κοινωνικό εργάτη, Εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα.

7. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις οργανώσεων της άκρας αριστεράς αυτής της περιόδου είναι η Ομάδα για μια Προλεταριακή Αριστερά (ΟΠΑ), η Ρήξη, η Ομάδα για την Άκρα Αριστερά, κ.α..

8. ΜΚΟ και κοινωνικοποίηση του κράτους στην Ελλάδα, περιοδικό Antifa, τ. 57, Οκτώβριος 2017.

στελέχωσαν τα ακαδημαϊκά ιδρύματα, ενώ ταυτόχρονα προσπάθησαν να οδηγήσουν αυτή την δεξαμενή της ελληνικής νεολαίας στις κάλπες, με την δημιουργία του κόμματος των Οικολόγων - Εναλλακτικών⁹. Το οικολογικό - εναλλακτικό κίνημα στην Ελλάδα ήταν από την γέννα του ένας συνδυασμός business και της προσπάθειας της κρατικής εξουσίας να απλωθεί καλύτερα σε όλο τον κοινωνικό ιστό. Η ηγεσία του, βρέθηκε να κατέχει βουλευτικές έδρες και παχυλούς τραπεζικούς λογαριασμούς. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων του, που κάποτε συγκρούσαν με φασίστες και αστυνομία στα πεζοδρόμια, κατέληξε να σταυρώνει ψηφοδέλτια και να κάνει δενδροφυτεύσεις.

Η χρησιμότητα της οικολογίας για το κράτος

Έχουν περάσει δεκαετίες από την ακμή του «οικολογικού κινήματος». Ο Μ. Τρεμόπουλος¹⁰ έχει μετατραπεί από μεσοαστός αντιεξουσιαστής φοιτητής σε ευρωβουλευτή και διπλωμάτη στα δυτικά Βαλκάνια. Ο Γ. Καραμπελιάς¹¹ έχει μετατραπεί από μπαρουτοκαπνισμένος μαρξιστής σε λάτρη της πράσινης ανάπτυξης, και αργότερα σε μπαρουτοκαπνισμένο τουρκοφάγο εθνικιστή. Οι Πράσινοι αποφάσισαν μετά από 30 χρόνια ότι η πυρηνική ενέργεια είναι τελικά κομπλέ. Θα έλεγε κανείς ότι οι μάσκες της οικολογίας στην Ελλάδα έχουν πέσει, και για τον πλέον καλοκάγαθο. Για ποιον λόγο, δηλαδή, ασχολούμαστε με αυτή τη φάση;

Καταρχήν, δεν έχουμε καμία εμπιστοσύνη στην μνημονική ικανότητα της κοινωνίας στην οποία ζούμε. Η κοινωνία μας είναι καταδικασμένη να ζει στο «αιώνιο παρόν», δηλαδή το παρόν της κρατικής αλήθειας που διαδίδεται από τις τηλεοράσεις και τα social media. Άρα, όπως συμβαίνει και με μια σειρά άλλων θεμάτων, κανείς δεν πρόκειται από μόνος του να ανασύρει την βρώμικη ιστορία της οικολογίας στην Ελλάδα στη μνήμη του. Η μόνη μνήμη που μπορεί και πρέπει να το κάνει αυτό είναι η συλλογική ταξική μας μνήμη. Επιπλέον, ο καπιταλιστικός κόσμος βρίσκεται πάλι στη δίνη μιας τεράστιας γεωπολιτικής σύγκρουσης, η οποία παίρνει την μορφή της «ενεργειακής κρίσης». Ίσως, μάλιστα, αυτή τη φορά τα σημάδια είναι πολύ πιο δυσόιωνα από την δεκαετία του '70. Συνεπώς, ελλείψει συλλογικής μνήμης και οργάνωσης, είναι δεδομένο πως ανακύπτουν διαρκώς «αιτήματα» και «κινήματα», τα οποία υποκρίνονται ότι μιλούν για το συλλογικό μας συμφέρον, αλλά είναι κρατικά δημιουργήματα.

Ας υποθέσουμε ότι υπάρχει ένα κρατικό σχέδιο για μία περιοχή. Το σχέδιο αυτό είναι πολιτικό - οικονομικό, ως συνήθως δεν μπορεί να χαροποιεί τους πάντες, και πιθανόν δημιουργεί αντικρουόμενα επιχειρηματικά συμφέροντα (π.χ. μια βιομηχανική μονάδα vs ιδιοκτήτες ακινήτων). Εκεί, λοιπόν, είναι πολύ χρήσιμο να στηθεί μια «πρωτοβουλία πολιτών», η οποία να έχει ως αίτημα τον περιορισμό ή ακόμα και τον εκτοπισμό της βιομηχανικής μονάδας. Η «πρωτοβουλία», που πιθανότατα θα αποτελείται από ευκατάστατους δημόσιους υπαλλήλους και μαγαζάτορες, θα έχει μάλλον καλές σχέσεις με κάποιον πανεπιστημιακό και κάποιον δήμαρχο. Και όλα αυτά θα καταλήξουν να λυθούν στα δικαστήρια.¹²

Σε όλες τις περιπτώσεις που επαναλαμβάνεται το προηγούμενο μοτίβο, στην επιφάνεια προβάλλεται το «κοινό καλό», έτσι ώστε να μπορούν όλοι μαζί να διαμαρτύρονται παρέα, αφεντικά κι εργάτριες, ιδιοκτήτες ακινήτων κι ενοικιαστές, χωρίς συγκρούσεις. Το νήμα όμως που κάνει την «πρωτοβουλία πολιτών» να λειτουργεί δεν είναι το ανύπαρκτο κοινό καλό: είναι είτε ο κρατικός σχεδιασμός, είτε οι κομματικές επιδιώξεις, είτε τα επιχειρηματικά συμφέροντα, είτε όλα αυτά μαζί ταυτόχρονα. Έτσι χτίζεται ο εθνικός κορμός, έτσι συστρατεύεται με τις κρατικές πολιτικές, χωρίς απαραίτητα να το αντιλαμβάνεται άμεσα. Τα οικολογικά αιτήματα έχουν τον μανδύα της «αντίστασης», έτσι μπορούν να φέρουν κοντά στο κράτος διάφορες φιγούρες λίγο πιο ατίθασες, από αυτούς που ίσως δεν συμπαθούν την αστυνομία, το στρατό κλπ.

9. Οι Οικολόγοι - Εναλλακτικοί συμμετείχαν στο κοινοβούλιο μεταξύ 1989-1993. Τα απομεινάρια του κόμματος τους συμμετέχουν σήμερα στην ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

10. Ηγετική φιγούρα της Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης, στέλεχος αρκετών ΜΚΟ και ευρωβουλευτής με τους Πράσινους.

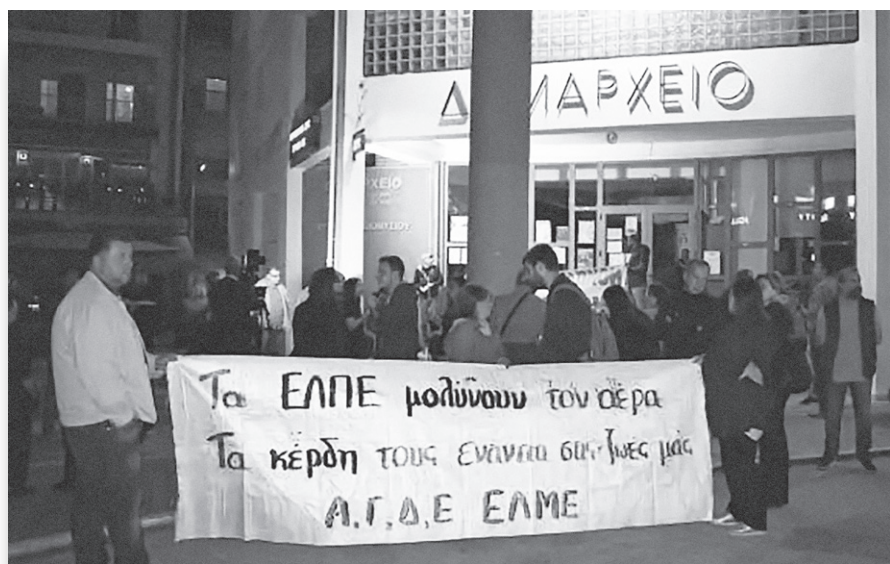
11. Ηγετική φιγούρα της ΟΠΑ, της Ρήξης, των Οικολόγων - Εναλλακτικών.

12. Δείτε την εφαρμογή του παραπάνω μοτίβου στο παράδειγμα των κινητοποιήσεων ενάντια στα ΕΛΠΕ στη δυτική Θεσσαλονίκη, στο αντίστοιχο sidebar.

Υπάρχει όντως περιβαλλοντική κρίση;

Άντε, όλα αυτά καλά. Το κράτος δεν νοιάζεται για το αναπνευστικό μας, ούτε για τα ψάρια που καταπίνουν πλαστικά απόβλητα. Αυτό τι σημαίνει; Υπάρχει τελικά «περιβαλλοντική κρίση»;

Ένα πράγμα που μας έμαθε καλά ο κυνικός μας φίλος Καρλ Μαρξ, είναι να κάνουμε τη σωστή ερώτηση πριν προσπαθήσουμε να δώσουμε μια απάντηση. Εν προκειμένω, το ερώτημα «υπάρχει περιβαλλοντική κρίση;» είναι η αρχή του προβλήματος. Άπαξ και πας να το απαντήσεις, σε βάζει να μιλήσεις μια γλώσσα φτιαγμένη για κρατική χρήση. Σημαίνει άραγε αυτή η ερώτηση νέτα-σκέτα αν το κλίμα αλλάζει, αν σε αυτό φταίει η ανθρώπινη παρέμβαση και τέτοιες αθώες απορίες; Σε καμία περίπτωση δεν είναι μόνο αυτό. Το ερώτημα είναι έτσι φτιαγμένο ώστε να ακολουθείται από τα ερωτήματα για το πως θα αντιμετωπιστεί αυτή η κρίση. Κι εκεί κουμπώνουν οι κρατικές πολιτικές, οι ατομικές καταναλωτικές συνήθειες των ευαίσθητων πολιτών, και όποτε χρειάζεται κουμπώνει και κανένα «κίνημα».

Οι κινητοποιήσεις ενάντια στα ΕΛΠΕ στη δυτική Θεσσαλονίκη

Είναι μια αλήθεια ότι συχνά αναδύεται μια μπόχα στην περιοχή του Κορδελιού και του Ευόσμου, η οποία οφείλεται εν μέρει στην δραστηριότητα των ΕΛΠΕ. Το πρόβλημα αυτό κρατάει από την δεκαετία του '80. Είναι μια αλήθεια, επίσης, πως οι βρωμερές και ανθυγιεινές βιομηχανίες δεν θα εγκατασταθούν ποτέ στο Πανόραμα, αλλά θα στοιβάζονται στα προλεταριακά δυτικά.

Όμως, εξίσου αλήθεια είναι ότι οι κινητοποιήσεις ενάντια στα ΕΛΠΕ φούντωσαν μόλις το...2016. Δημιουργήθηκε μια ομάδα πολιτών της μεσαίας τάξης (δημόσιοι υπάλληλοι, καταστηματαρχές, κλπ.), με το όνομα «η αναπνοή είναι δικαίωμα». Οι ηγετικές φυσιογνωμίες της ομάδας έχουν σχέση με την κοινοβουλευτική αριστερά. Σύμφωνα με δελτίο τύπου της ίδιας της ομάδας, η μπόχα των ΕΛΠΕ έχει ως αποτέλεσμα «τη μείωση της αξίας των ακινήτων και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων».

Έπειτα ο δήμαρχος Ευόσμου - Κορδελιού ανέθεσε στο Εργαστήριο Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος του Τμήματος Χημείας του ΑΠΘ να βγάλει πόρισμα βγήκε, η φάση πήγε στα δικαστήρια, ο Δήμος ήταν στην πολιτική αγωγή κατά των ΕΛΠΕ. Το ελληνικό κράτος, δηλαδή, προσπαθεί να εξισορροπήσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα των κομβικών του διυλιστηρίων, από τη μία και των ιδιοκτητών ακινήτων, από την άλλη. Και τα κόμματα της αριστεράς γυρεύουν καμιά ψήφο, τα γνωστά!

Αυτό που πρέπει να ρωτήσουμε, σαν κυνικοί αυτόνομοι προλετάριοι, είναι: για ποιο πράγμα ενδιαφέρονται οι ειδικοί που μιλάνε για περιβαλλοντική κρίση; Ενδιαφέρονται για τα ψάρια που τρώνε πλαστικά ή για τους ανθρώπους που πεθαίνουν από καρκίνο; Σ' αυτό είναι τελείως ψεύτες! Οι άνθρωποι αυτοί ενδιαφέρονται για το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας τους, για την γεωπολιτική της ισχύ, για την ενεργειακή της ασφάλεια και για την εσωτερική της τάξη. Για τι άλλο θα μπορούσε να ενδιαφέρεται ένας υψηλόμισθος δημόσιος υπάλληλος;

Πρέπει επίσης να αναρωτηθούμε τι αποκρύπτει η θεμελιώδης οικολογική αφήγηση πως «ο πλανήτης κινδυνεύει από την ανθρώπινη τεχνολογική δραστηριότητα». Είναι γενικά κι αόριστα ο πλανήτης που κινδυνεύει από την τεχνολογία; Είναι γενικά κι αόριστα η ανθρώπινη τεχνολογική δραστηριότητα το πρόβλημα;

Έχουμε μια υποψία πως η τεχνολογία αναπτύσσεται μέσα σε ειδικά καπιταλιστικές σχέσεις εδώ και εκατοντάδες χρόνια. Αναπτύσσεται με γνώμονα την αύξηση της παραγωγικότητας και την πειθάρχηση της εργασίας. Και ως τέτοια, απειλεί την ποιότητα ζωής ή και την ίδια τη ζωή της εργατικής τάξης, με χίλιους δυο τρόπους. Στους χώρους εργασίας, είμαστε αντιμέτωποι με τα εργατικά «ατυχήματα» αλλά και με διάφορους ανθυγεινούς βιολογικούς/χημικούς παράγοντες. Όπως μας υπενθύμισε τραγικά η επικαιρότητα, η εκμηχάνιση των μεταφορών μάς φέρνει αντιμετώπους και με τον κίνδυνο μιας ακόμη μορφής τεχνολογικού «ατυχήματος». Ο κατάλογος με τους κινδύνους είναι μακρύς, περιλαμβάνει από το να ζεις δίπλα σε ΧΥΤΑ μέχρι ατυχήματα τύπου Τσέρνομπιλ.

Ο εσκεμμένος διαχωρισμός μόνο ορισμένων εξ αυτών των κινδύνων (π.χ. ατμοσφαιρική ρύπανση) κάτω από την ταμπέλα «περιβάλλον», εξυπηρετεί το να παρουσιάζονται σαν ένα διαταξικό πρόβλημα, του οποίου την επίλυση φέρνει η σχέση με την κρατική εξουσία. Δηλαδή, εξυπηρετεί το know how που αναφέραμε παραπάνω, την σύνδεση ΜΚΟ, κράτους, επιχειρηματικών συμφερόντων και αριστερών κομμάτων.

Στοιχεία κρατικής οντολογίας

Ισχυριστήκαμε μέχρι στιγμής, χωρίς αμφιβολία, ότι το κράτος είναι ο βασικός πρωταγωνιστής πίσω από τα οικολογικά κινήματα. Με αυτό, όμως, δεν θέλουμε σε καμία περίπτωση να υπονοήσουμε ότι το κράτος είναι ένας super villain που ελέγχει τους πάντες σαν μαριονέτες.

Το κράτος είναι μια κοινωνική σχέση, δεν είναι κάτι εξωτερικό που επιβάλλεται στην κοινωνία. Δεν είναι ένα πρόσωπο, ένας πρωθυπουργός, ένας μονάρχης, δεν έχει καρδιά, δεν έχει συναισθήματα. Αλλά δεν είναι όμως μια αόριστη κοινωνική σχέση. Είναι ένας μηχανισμός σχέσεων εξουσίας και εκμετάλλευσης, ένας μηχανισμός που μπορεί να έχει εσωτερική λογική, να έχει σχέδια, να έχει βούληση. Μπορεί να είναι απρόσωπο, αλλά όπως και μια ατμομηχανή εσωτερικεύει την λογική και την βούληση του μηχανικού που την σχεδίασε, το ίδιο και ακόμα περισσότερο ισχύει για το κράτος που στην τελική δεν αποτελείται από βίδες και έμβολα, αλλά από σχέσεις μεταξύ ανθρώπων.

Το καπιταλιστικό κράτος έχει ενσωματωμένη στη λειτουργία του την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των αφεντικών, και αυτό συμβαίνει με επιστημονικό και ελεγχόμενο τρόπο. Δεν βαδίζει αυτόματα, όπου το πάει ο άνεμος των αφηρημένων «κοινωνικών σχέσεων». Συνεπώς, το κράτος οργανώνει αφηγήσεις που εξυπηρετούν τους σκοπούς του (π.χ. κλιματική κρίση). Φροντίζει να οργανώνει τους μηχανισμούς που θα διαδίδουν αυτές τις αφηγήσεις, που θα παρουσιάζουν οικουμενικά προβλήματα προς επίλυση από διαταξικά μέτωπα και φροντίζει όλοι να πιστεύουν πως η λύση των προβλημάτων του πλανήτη περνάει από τις καταναλωτικές τους συνήθειες και την ψήφο τους, δηλαδή μέσα από την ατομική σφαίρα.

Δεν είναι τυχαίο ούτε συγκυριακό που τα αιτήματα των οικολογικών κινήματων λένε αυτό που λέει και το κράτος. Τα οικολογικά κινήματα είναι προϊόν της συλλογικής μας ήττας, προϊόν της ενσωμάτωσης ορισμένων λειτουργιών και ανθρώπων από τον κρατικό μηχανισμό. Είναι πομποί που διαδίδουν τις κρατικές αλήθειες.

Συμπεράσματα

Είναι πολλές οι περιπτώσεις που οι οικολογικές ευαισθησίες είναι μια εξόφθαλμη φάρσα, όπως ας πούμε τα χάρτινα καλαμάκια. Είναι βέβαια και περιπτώσεις που μπορεί να έχουν ως πρόφαση κάτι υπαρκτό, κάτι που μπορεί να σχετίζεται με την ποιότητα ζωής της εργατικής τάξης. Όπως είναι λογικό, μια ιδεολογία για να μπορέσει να πείσει πρέπει να έχει κάποια εσωτερική λογική, κάποια αληθοφάνεια. Σε κάθε περίπτωση, αν θέλουμε να μην μας πιάνει το κράτος κορόιδα, πρέπει να βάλουμε μπροστά την καχυποψία μας.

Πρώτον, δεν έχουμε κανένα κοινό συμφέρον με τη μικροαστική τάξη, τους ιδιοκτήτες ακινήτων και τους μαγαζάτορες. Σε οποιαδήποτε περίπτωση βρέθηκαν στο δρόμο αφεντικά με εργάτες παρέα (π.χ. στις πλατείες των αγανακτισμένων), η συνέχεια μας επιφύλασσε δυσάρεστες εκπλήξεις. Οι μικροαστοί έχουν μπόλικη ταξική συνείδηση, απόλυτα εχθρική απέναντι μας, απλώς την κρύβουν καλά κάτω από τις ιδεολογίες της «ευαισθησίας», όποια μορφή κι αν παίρνουν κάθε φορά (προστασία του περιβάλλοντος, προστασία από την εγκληματικότητα, κλπ.).

Δεύτερον, όταν ένας επιστήμονας μιλάει δημόσια για το «κοινό καλό», ψάχνουμε να βρούμε τι πρόκειται να μας συμβεί. Ξεκινάμε από ένστικτο και συνεχίζουμε με μέθοδο και δεν υπάρχει περίπτωση να μην πέσουμε πάνω σε ένα σύμπλεγμα συμφερόντων που καθοδηγεί τον επιστημονικό λόγο.

Τρίτον, δεν υπάρχει τίποτα αγνό πίσω από τους σχεδιασμούς των αριστερών κομμάτων. Οι πολιτικές τους υπαγορεύονται από δύο παράγοντες: τα εθνικά συμφέροντα και τα κομματικά συμφέροντα που εκφράζονται στις εκλογές. Αν κάποιος βουλευτής ή κάποιος στέλεχος Κεντρικής Επιτροπής λέει κάτι που μας φαίνεται καλό, ψάχνουμε να βρούμε πού έχουμε φάει τη φόλα. Με μαθηματική ακρίβεια αυτό έχει συμβεί, γιατί οι τύποι είναι στυγνοί επαγγελματίες εδώ και δεκαετίες.

Τέλος, δεν υπάρχει κανένα κίνημα χωρίς οργάνωση, κανένα κίνημα που προκύπτει αυθόρμητα από ένα tweet και πάει λέγοντας. Άρα, οτιδήποτε συμβαίνει γύρω μας σαν πολιτική, έχει ως πηγή και σημείο αναφοράς τους κρατικούς μηχανισμούς διαμεσολάβησης. Φυσικά, κάθε τόσο συμβαίνουν προσπάθειες αυτόνομης εργατικής οργάνωσης, δηλαδή εργάτριες που προσπαθούν να σκεφτούν και να δράσουν για την πάρτη τους, κόβοντας τον ομφάλιο λώρο με το κράτος και τα κόμματα. Όμως, ή ο ομφάλιος λώρος θα κοπεί, ή το κράτος θα μας βάλει καπέλο. Μέση λύση δεν υπάρχει. Και εδώ και πολλά χρόνια, δυστυχώς πρωταγωνιστεί το δεύτερο.

Για να ξετυλίξουμε το κουβάρι μιας δικής μας, αυτόνομης και ταξικής πολιτικής, πετάμε στα σκουπίδια τόσο τις ιδεολογίες των αφεντικών όσο και τα διαταξικά τους μέτωπα. Όσο πιο εις βάθος γίνει αυτό, τόσο θα βλέπουμε και τις δυνατότητες μας να δίνουμε μάχες για ότι αφορά τη ζωή μας.